Уже третій тиждень син не встає з ліжка, а коли вона входить до його кімнати, кладе подушку на обличчя. Не ходить до університету, нічого не їсть. Стало ще гірше, ніж було.

А було так, що син привів жити дівчину. Вночі вона десь працювала, вдень спала або, сонна, тинялася по хаті. Чемно віталася й поспішала зникнути в синовій кімнаті, коли вони наштовхувалися одна на одну в тісному коридорчику.

— Вижени її! — порадила їй подруга на роботі. — Ти на своїй землі! Ти маєш право на свою кухню і на свій клозет! І щоб у ванні не тхнуло сукою!

Вона вже давно думала про це. І коли з-за дверей синової кімнати лунав притишений щасливий сміх, воскресало її нетривале подружнє життя, якого вона не згадувала багато років. Вони також жили у двокімнатному помешканні: в одній кімнаті — вони з чоловіком, в іншій — його мати. Одного дня свекруха вказала їй на брудну кухонну плиту зі словами:

"Нечупара! В нашому домі такого не було й не буде! Збирай речі, йди додому!" І вона пішла. Зібрала речі й повернулася до мами. Чоловік не прийшов за нею ні на наступний день, ні через тиждень, ні через місяць. А вони ж були одружені! І ще довго потому вважалися одруженими. А тут просто дівчина, не дружина. І тарілку не завжди за собою помиє, і чашку із кавовою гущею, буває, залишить. Подруга права!

Тож коли одного разу дівчина повернулася зі своєї нічної роботи, а син уже пішов на заняття, вона зустріла її словами:

— Послухайте, дорогенька, ви ходите сюди, як до себе додому, а це зовсім не ваш дім!

Дівчина зайшла до синової кімнати, але дверей не причинила. Щоби мати бачила: вона не лягла спати, а збирає речі.

Коли дівчина стала на порозі з рюкзаком на плечі й сумкою в руці, вона побачила, що та ледве стоїть на ногах, і запропонувала їй відіспатися, а вже потім іти. Але дівчина похитала головою та простягла їй ключ від вхідних дверей.

Мати пішла на роботу з відчуттям виконаного обов’язку.

Вона тоді ще не знала, що в сина виросте така велика потворна щетина, проваляться очі, що в хаті засмердить розпачливим немитим мужиком куди гірше, ніж нещодавно віяло дівочими дезодорантами.

— Ну як? Купила козу — продала козу? Відчула наново радість життя? — спитала подруга. — Лежить і не їсть?! Та вилай його, щоб він знав, хто в домі мати, хто син, а хто хвойда! А хочеш, я поговорю з ним?

— Ну, хлопче, через якусь дівку зводиш і себе, і матір зі світу! Як тобі не соромно! Ти поглянь на себе! Поглянь на матір! Вона працювати не може, а ти тут лежиш, як колода! — кричала подруга матері під дверима синової кімнати.

Син сказав з-за дверей, що, як материна гостя не замовкне, він викличе міліцію або піде з дому.

— Не треба, не треба, якщо він також піде, я цього не переживу! — вона стала благати замовкнути колегу, яка увійшла у смак звинувачувальної промови, тож перепин вартував їй зусиль. Син клацнув шпінгалетом на дверях.

Мати заридала.

— Що ви за сімейка ідіотів? — обурилася подруга. — Я їхала після роботи до тебе, замість того, щоб їхати додому, а ти мені слова сказати не даєш!

— Ти казала, що він по двох днях її забуде, а вже скоро другий тиждень!

— То не треба було мене слухати! Ти ж краще знаєш свого сина! Треба було жити своїм розумом, — подруга відмовилася від вечері, розлючена, пішла від них, та й вечері в їхньому домі вже давно нема, тільки якісь недогризені шматки черствого хліба валяються по хаті.

— Ну йди, приведи її назад! — застогнала мати, коли син, нарешті, вийшов на кухню пити воду з крана.

— Вона не вернеться, — відповів син.

— Чого ж не вернеться?

— А звідки вона знає, що ти не виженеш її знову?

— Виходить, ти переміг! Вилежав своє! Веди її назад! А мати нехай у власній хаті буде чортзна-чим!

Вона знову згадала свій кількамісячний шлюб. Жодного дня не була вона щасливою в домі чоловіка, жодного дня!

Чи лежав батько її сина на ліжку, відмовляючись їсти, коли її вигнала свекруха за брудну плиту? На багато років поховала вона у якихось малодоступних глибинах той болючий спогад, жила спокійним самотнім життям. Спогад про те, як верталася до мами до маленької кімнатки в комуналці, як невдовзі з’ясувала, що не все забрано з її речей, щось дуже потрібне лишилося там назавжди, бо вона більше не ходила в той

дім. Як трохи згодом виявилося, що вона вагітна… А може, й та дівчина вагітна? Ще тільки цього не вистачало на її голову…

— Приведи її назад! Тільки не муч мене! Або йди жити до неї!

— У неї нема дому.

— Як це так — немає дому?! Ти що таке верзеш?

— Шість дівчат винаймають однокімнатну дуже далеко звідси. Коли вона зранку йде на заняття, її пускають переночувати у підсобці.

— А вона ще й вчиться?

Син не відповів, рушив до себе.

— А де ж вона працює вночі? — крикнула мати йому навздогін.

— У нічному барі "Ягідка", — відповів син з-за дверей.

— У цьому, що під нашими вікнами? То вона в нас добре прилаштувалася… А ти, виходить, зійшовся з дівкою з нічного бару?

Син щільніше причинив за собою двері, і клацання шпінгалета люто повідомило матір, що вона знову верзе не те.

А мати застигла під дверима його кімнати, і сум’яття в її душі набуло формату зіжмаканого паперу, який страшенно шурхотить у вухах, його жмакають просто в неї в голові… Приглушене радіо на кухні просигналило дев’яту. Дівчина завжди поспішала на роботу на дев’яту. І зараз дев’ята. Мати раптом миттєво вийшла з хати й рішуче кинулася до бару "Ягідка". Несміливо увійшла в тяжкі рипучі двері. Несміливо рушила напівтемним залом із великими каламутними свічадами на

стінах, де, здавалося, підлога хитається під ногами. Ніколи в житті не бувала вона у таких приміщеннях. Незграбно сіла біля столика просто в центрі залу, хоча ще багато вільних місць було біля вікон та під стінами. Дівчина поклала перед нею грубезну книжку меню.

Це не та, що жила в них, за якою тужить її син. А як же звуть ту? Люда? Ні, Ліля, Ліля. На низеньку сцену вийшов скрипаль із мікрофоном, приладнаним до скрипки, заграв ностальгійну мелодію. А от зараз вона візьме п’ятдесят грамів коньяку, хоч би скільки це коштувало! І згадала, що забула гроші вдома, схопила не ту сумку, з якою ходила на роботу.

Офіціантка знову підійшла до неї з блокнотиком і олівцем.

— Я прошу вибачення, а Ліля сьогодні працює?

— Вона сьогодні була вдень.

— А… зараз її ніяк не можна побачити?

— Зачекайте, може, вона ще не пішла.

— Хоч би вона ще не пішла! Хоч би вона ще не пішла! — спливав рефрен у вирі її безладних думок. — А то сиджу в цьому нічному кафе без грошей, як ідіотка. А люди все йдуть і йдуть, щойно була тут мало не сама, аж ось уже половина столиків заповнена. І хто ж ходить сюди? Ніколи навіть не була знайома з відвідувачами нічних барів. Ось якась жінка мого віку сидить із молодим хлопцем, курить. Чи то її син, чи?… А роль лютої свекрухи аж ніяк не моя. Намагаюся зіграти і не маю ніякого хисту. Зрештою, тоді в мене могла народитися дівчинка, і що б тоді?…

За кілька хвилин Ліля вийшла до неї. Привіталася й сіла навпроти. Посміхнулася так привітно й лагідно, що мати несподівано подумала: синові є за чим так тужити.

— То як він там?

— Лежить і не встає з ліжка! Здається, так нічого й не їв відтоді. І на заняття не ходить! Вже телефонували з університету!

— Ой, ці чоловіки! Лежить і не встає з ліжка! Хіба ми з вами могли б собі таке дозволити?